

**ЙОЖЕФ ЧЕРНА**  
**ПРИСАЖДАНЕ НА МОЗЪК**

Превод от унгарски: Ирена Сокерова, 1983

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Макар да започвам дневника си по повод на едно изключително важно събитие в първия ден от новата 101 година по сегашното летоброене (постарому 7 ноември 2018 година), необходимо е да се върна към обстоятелствата, възникнали твърде отдавна. Трудно ми е да обясня защо винаги съм се отнасял с неприязън към воденето на дневник — вероятно ме плашеше позърството, скрито зад него. Единствено настоящата ситуация би пояснила на бъдещия читател, ако се намери такъв, че имам право да оценявам дневника си като особено важен, а не като перчене.

Ако пиша, че името ми е известно в целия свят, това не е празно самохвалство, тъй като именно заради популярността си попаднах в положение, сходно на което историята на човечеството не познава.

Един от най-важните проблеми на науката бе регенерационната способност на нервните клетки, или по-точно — липсата на такава способност. Известно е, че при настъпили увреждания, не всички съставни части на човешкия организъм притежават способността да се обновяват. С течение на времето болшинството от клетките в човешкия организъм се регенерират — в някои органи по-бавно, в други — по-бързо, с изключение на нервните клетки, които остават неизменни до самата им гибел.

Именно затова моето биологическо откритие — далече не първото в тази област — ми донесе световна слава. В резултат на многобройни опити с ферменти на ембриона, развиващ се от яйцеклетките, накрая аз намерих агента за растежа на нервните клетки. По-нататъшните експерименти доведоха до откриването на антители, образуващи се в процеса на развитието на нервните клетки, които завършват еволюцията им и осигуряват тяхната консервация. Така науката получи ключа към грануляцията на нервните клетки и спирането на този процес. Благодарение на това откритие моето име бе записано в скрижалите на науката наред с имената на Пастър и Павлов.

С това би могло да се обясни и особеното положение, което заемам в обществения живот на страната. На всички бяха известни моите леви убеждения и политическата роля, която играех до завземането на властта от представителите на настоящия държавен строй. И все пак ръководството на новия режим, напълно противоречащо на моите възгледи и убеждения, не само ме остави на

поста ръководител на вече световноизвестния Институт за регенерация на нерви, но и с отпускането на големи материални средства даде възможност на мен и моите сътрудници да превърнем института в едно от най-крупните и авторитетни учреждения от подобен род в света.

Превратен момент в моите досегашни възгледи за воденето на дневник бе днешният ден: вчера след обяд в три и петнадесет минути докараха в института президента на страната, диктатора, който следствие на автомобилна злополука бе получил тежко увреждане на мозъка. Президентът бе доведен от развълнувана, подозрителна и враждебно настроена свита от адютанти и генерали.

От дома ми спешно ме извикаха в института. Вицепрезидентът, министър на отбраната, познат под прозвището „Глигана“, ме посрещна с думите, че аз и целият персонал на института отговаряме с главите си за живота на диктатора. Махнах само с ръка и бързо се отправих към болния. Дежурните колеги ми докладваха, че нараняването е тежко, пострадалият е в безсъзнание, засега пряка опасност за живота му няма и болният вече е получил първа помощ. След прегледа на президента се върнах при нетърпеливо очакващия ме генерал. Няма да описвам подробно какво му наговорих, но приблизително звучеше така: между човешкия организъм, особено неговата нервна система, и армията има огромна разлика. В Армията е достатъчно само да прозвучи команда и войникът се хвърля да я изпълни, макар че и тук се случват изключения от правилата... При тези думи вицепрезидентът ме изгледа с гняв, но аз не му обърнах внимание. Медицината не е всесилна, продължих аз, и срещу смъртта няма лек. Аз съм лекар и моята клетва ме задължава да направя всичко, на което съм способен, за да спася живота и здравето на болния, без значение дали той е последен бедняк или император... Но когато силите на природата надделеят, принуден съм да се предам. Ако на мен не ми оказват доверие, то в столицата има други — немалоко — отлични лечебни заведения, където може да се отведе президентът, чийто живот в момента не е заплашен от непосредствена опасност.

Отрупаният с ордени вицепрезидент гневно въртеше очи и се отдалечи, като ми заяви, че това няма да е последният ни разговор. Въпреки протестите ни един офицер от свитата остана до леглото на болния. Когато излязох от института, забелязах, че охраната на диктатора бе заела всички входове и изходи и не пускаха никого.

Наоколо стояха въоръжени постове, а в един от павилионите беше се настанила цяла войскава част.

Още същия ден, няколко часа по-късно, спешно ме повикаха на извънредно заседание на държавния съвет. Пътъом забелязах, че има необичайно струпване на полицаи по улиците, а тук-там се виждаха групи бездействащи хора. Когато влязох в залата, придружен от човек на охраната, шумът на гласовете затихна. Членовете на съвета се втренчиха в мене с нескрита неприязън. След няколко минути неудобна тишина моят събеседник от сутринта ме покани да седна до него, след което разясни становището на правителството. Той не скри, че съм известен като отявлен враг на режима, и най-вече на самия президент, и те предполагат, че ако имам възможност, бих го удавил в капка вода, както и с радост бих приветствувал падането на режима. Именно затова не трябва да се учудвам, че с особена бдителност ще ме наблюдават, а един от най-известните професори-хирурзи ще контролира хода на лечението. По време на речта аз кимнах със съгласие, дори и с одобрение, след което помолих спешно да повикат професора, тъй като състоянието на болния налагаше провеждането на незабавен консулт.

Докато чакахме пристигането му, аз се обърнах към присъстващия на съвета министър на пропагандата, който познавах само от негови портрети. Този изключително интелигентен дявол, „сивият кардинал“ на диктатора, въпреки своята гнусна натура имаше привлекателна външност и приятни маниери. Той явно се ползуваше с голям авторитет пред своите съмишленици. Носеха се слухове, че проявите на известна разумна сдържаност през последно време, които засега обуздаваха избухването, на народния гняв, се дължаха на неговото влияние. Поради това, когато говорех, аз се обръщах най-вече към него.

— Предполагам, че за вас моите думи за лекарската етика нямат особено значение — казах аз. — Но е нужно да насоча вниманието ви и към следното. Да, аз считам вашия режим за крайно отрицателно явление, в борбата срещу което е кръвно заинтересован целият народ. Но в историята възникват моменти, когато опитите за сваляне на съществуващия режим могат да принесат повече вреда, отколкото полза. Един преврат сега би имал гибелни последствия както за външната политика на страната, така и за самото движение, посегнало

на режима. Аз не съм революционер-фанатик, който в името на идеята би предизвикал разрушението на страната. Провалът във външната политика на президента ще нанесе вреда и на нашето дело.

Идеологът, внимателно следейки моите думи, ме наблюдаваше през очилата си и кимаше одобрително с глава, а когато свърших, стана и заяви, че той лично ми се доверява и предложи на останалите да последват неговия пример. Глигана гневно се движеше, но нямаше смелостта да възрази, останалите също мълчаха. Междувременно пристигна професор Н. Корнелиус. Когато му съобщиха по какъв повод го търсят, той възмутено протестира и заяви, че подобно действие е не само недостойна нападка срещу медицината, но и недопустима несправедливост срещу моя личен авторитет и репутацията на оглавявания от мен институт. Отказвайки да вземе участие в този фарс, професорът изрази своето съжаление заради инцидента и ме увери, че храни дълбоко уважение към мене. Ние си стиснахме ръцете сред смутеното покашляне на присъстващите. В интерес на нормалната работа в института аз помолих членовете на съвета да оставят охрана само в онази част на сградата, където се намираще стаята на президента и напуснах, съпроводен от охраната...

Разказаното дотук не би било достатъчно, за да ме накара да водя дневник. През изминалата нощ почти не спях, но не от тревога за съдбата на диктатора — той беше в надеждните ръце на моите сътрудници. Особено много разчитах на моя заместник д-р Матиас Фелсен, с когото работим от дълги години и когото считах за не по-малко опитен от мен. Не можах да заспя от една мисъл, която не ми даваше покой. За пояснение е нужно да припомня някои проблеми от физиологията и свързаните с тях открития, предизвикали голям шум в миналото.

Знаем добре какъв неоченим фактор в практиката по преливане на кръв беше определянето на различните групи и каква огромна, непреодолима трудност в областта на присаждането и замяната на органи представляваше спецификата на белтъчините: тя не допускаше присъствието на чуждородни белтъчини в организма. С малки изключения при едноличните близнаци. Не бих искал да се спирам на вече добре известните експерименти — значителна част от които бяха проведени с моето пряко участие, — довели до решаването на проблема и усвояването на немислими за миналото методи.

В тази област обаче съществуваше и нещо, още неизвестно на света, което знаехме единствено ние двамата с Фелсен. В резултата на продължителни изследвания и серия експерименти миналата година ни се удаде да разгадаем — за по-голяма яснота ще използвам популярния език — „изотопните“ импулси на нервните проводници. Ще се опитам да опиша същността с едно по-общо сравнение. Навярно мнозина са виждали свързване и поправка на телефонни кабели. Кабелът се състои от проводници с разноцветни изолации. Ако например включим източник на ток в края на червения проводник, то можем да наблюдаваме възбудимост на неговия противоположен край, или, с други думи, когато набираме един номер, отговаря на нужният абонат, независимо колко още проводници има в кабела...

В своите опити ние успешно се възползувахме от този принцип. Действайки с изотопи върху нервните окончания в различните точки на организма, ние ги заставяхме да провеждат изотопите до съответните центрове в мозъка. За кратко време те така се насищат с изотопи, че например прекъсвайки едно нервно влакно, състоящо се от множество нервни клетки, и подлагайки ги на вече споменатото регенерационно гранулиране, прерязаните нервни краища отново се срастват с другите нервни окончания, пропити с тъждествените изотопи, подобно на случаите — отново използвам грубото сравнение, — когато в повредения телефонен кабел единият край на червения проводник се свързва с края на друг червен проводник.

След множество експерименти върху животни с добре развита нервна система успешно извършихме подмяна на мозъка на кучета. Преди три месеца бяхме принудени да изпробваме нашия метод и върху хора. Това се случи след една железопътна злополука, когато транспортираха двама пострадали в института, нуждаещи се от спешна хирургическа намеса. Главният мозък на единия беше така тежко увреден, че му оставаха броени минути, а останалите рани не застрашаваха живота му. Увреждането на мозъка на другата жертва беше по-слабо, но също критично. Имаше надежди да оживее, ако използвахме методите на лечение, изпробвани в института. Ала този нещастник беше получил тежко нараняване на гръдния кош и поради това състоянието му беше безнадеждно — той също можеше да почине всеки момент.

С Фелсен се намирахме в института, когато внесоха на носилки двамата пострадали. Един поглед ни бе достатъчен, за да ни стане ясно: настъпил е дългоочакваният миг. Веднага дадохме нареждания да настанят болните в изолираната, специална експериментална лаборатория, обзаведена с най-съвременни кибернетични прибори. Оборудването на лабораторията позволяваше без съдействието на помощен персонал, само двамата, или поотделно, да извършваме най-сложните операции. Така например „грубата работа“ по отварянето на черепа и всички необходими допълнителни операции се изпълняваха с изключителна точност от кибернетичната операционна машина.

След като разменихме няколко думи в лабораторията, стигнахме до извода, че има една-единствена възможност: да заменим мозъка на единия болен, получил по-малко телесни увреждания, за да го изтръгнем от застрашително приближаващата клинична смърт. Едновременно с инжектирането на препарати за поддържане на жизнения процес у пациентите ние пристъпихме към регенерацията на нервите и насищането на нервните окончания с изотопи. Минутите ни се сториха часове.

Когато стигнахме до момента да положим двамата болни в паралелните автоматични конструкции за отваряне на черепа, човекът с увредения гръден кош почина. Нужно бе да побързаме, за да извършим размяната в „срок“, допустим след клиничната смърт. Никога през живота си не съм бил така развълнуван: в наши ръце бе не само възможността да спасим един човешки живот, но и съдбата на велико откритие. Ръцете на Фелсен трепереха. Положих ръка на рамото му и го разтърсих. Той кимна с глава и стисна зъби. Аз също се мобилизирах. След минути той спря да трепери и ми даде знак с поглед. Почти за секунди апаратът изпълни задачата си: не само отвори черепа, но едновременно с това преряза водещите към главния мозък кръвоносни съдове, плетеницата от нерви, и обработи краищата им, както това би извършил един опитен хирург. Бързахме да възстановим жизнения процес, преди да са настъпили по-сериозни увреждания на „новия“ мозък. Извадихме двата трептящи мозъка, разменихме местата им и отново включихме апарата, който проведе съединяването на съдовете и нервите. Апаратът притежаваше изключителна чувствителност: при евентуално различие имаше способността да извършва в известна степен корекции в размерите на

мозъците, или да променя обема на мозъчната течност. След завършване на операцията с помощта на автоматичните устройства положихме безжизнените тела върху носилките. Единствено опитното око на лекаря можеше да схване разликата: само болният с тежките телесни увреждания бе мъртъв. Покрихме тялото му с дълбоко уважение и благодарност за неволната му услуга в името на човечеството. После седнахме около другия опериран, и без да се погледнем, изчакахме събудването му, което трябваше да стане под действието на операционния апарат.

Повече от час и половина стояхме с тревога и страх около леглото на болния, когато най-сетне, без допълнителна намеса, сърцето започна да бие ритмично, а лицето се изкриви от болка. Веднага поставихме инжекция за успокояване на болките и отново потекоха безкрайни минути на очакване...

Не зная — и тогава не знаех — колко време бе изминало, докато болният отвори очи. Едновременно с Фелсен го запитахме:

— Как се казвате?

— Фишер — произнесе ясно той, но внезапно замлъкна.

Очите му потънаха и започна да хърка. Спешно приложихме възбудителни средства и препарати и усилията ни не отидоха напразно, тъй като няколко минути след агонията дейността на сърцето се възобнови, бавно и слабо, но с добър ритъм. Изтощени, ние втренчихме поглед един в друг и Фелсен неочаквано скочи.

— Какво име спомена — кресна той така силно, че потръпнах. — Фишер?

— Да — отговорих машинално, но не разбирах какво го тревожи.

Фелсен се наведе и започна да тършува из дрехите на болния — нуждата от спешна хирургическа намеса не ни даде възможност да ги свалим — и от горния джоб извади бързо една железопътна карта. Беше на името на Вайлер. Фелсен вдигна поглед към мене изведнъж се спусна към покрития мъртвец. Претърсвайки джобовете, извади портфейла му. Издърпа от него няколко документа, взря се в тях и с неописуемо вълнение ми ги показа. Беше онемял, а ръката му така трепереше, че беше нужно да я задържа. В документите беше вписано името Ернесто Фишер.

И двамата рухнахме върху столовете, а в настъпилата тишина дочух въздишката на Фелсен:



— Успех!...

— Да — отвърнах аз, ала неочаквано ме разтърси една ужасна мисъл и по челото ми изби пот.

Фелсен ме забеляза и попита:

— Какво се е случило?

— Мислил ли си върху това как би се чувствувал, ако застанеш пред огледалото и видиш едно чуждо лице? — По изражението му разбирах, че не схваща какво му обяснявам. — Или ако например — продължих аз — на улицата се обърнат към тебе с чуждо име и те уверяват, че си друго лице? Какво ще стане с този човек, когато оздравее? — и посочих към болния. — Какво направихме? — запитах аз и видях, че Фелсен потръпна. Отчаяните ни погледи се срещнаха, сетне машинално напуснахме лабораторията и оставихме живия и мъртвия на грижите на персонала...

На следващия ден Фелсен телефонира у дома и ми съобщи, че прекарал безсънна нощ и въпреки всички положени грижи и усилия на персонала, преживелият операцията Вайлер е починал тази сутрин в три часа. Извършената веднага аутопсия установила, че причината за смъртта е увреждане на мозъка — на мозъка на Фишер...

— Да — отвърнах аз. — Жалко за бедния човечец... В нощта, след нещастния случай с диктатора, почти не затворих очи. През цялото време си мислех за Вайлер — Фишер. Дори и сега ме измъчва мисълта за тази операция. В този момент президентът лежи в института в безсъзнание и има големи съмнения за спасението на живота му. На заседанието на държавния съвет говорих напълно откровено, понеже толкова презирам тази банда, че не намирам за нужно да лицемернича пред нея. Смъртта или намаляването на дееспособността на диктатора би довело до неизмерими последствия. Презирам го и го ненавиждам за подлостите и злодеянията, които извършиха неговите палачи начело с Глигана, от които пострадаха мои приятели и хора с демократични възгледи.

8 НОЕМВРИ

Продължавам дневника и за улеснение използвам датите от старото летоброене.

Диктаторът все още е в безсъзнание. Околностите на института представляват същински военен лагер. Макар и да ограничих най-

строгата охрана до сградата, в която се намира президентът, на всеки ъгъл се подаваха бронирани коли и патрули. Нормалната работа в института се дължеше предимно на решителните действия, които предприех.

Не намирам покой. Мислите ме преследват, измъчват, пред очите ми се въртят черни кръгове, макар да изглеждам видимо спокоен. Не зная какво да предприема, обхваща ме тревога: всеки момент състоянието на президента може да стане критично и тогава ще бъде късно. Всички членове на държавния съвет денем и нощем са в института, заели са най-голямата аудитория и съседните помещения. Днес, късно след обед с немалко трудности успях да се добера до тях и повиках на разговор вицепрезидента и министъра на пропагандата. За никого не е тайна, че те двамата са главната опора на диктатора; единият е олицетворение на суровата, груба сила, а другият — на интригант и хитрец. Говори се, че диктаторът поддържа равновесието, опирайки се на тези сили, което във всички случаи говори за голям талант в политиката.

Разположихме се в едно съседно помещение. На първо място ги помолих разговорът ни да остане в пълна тайна, в което те ме увериха. Ще се постарая по възможност най-точно да предам разговора ни.

— Господа — започнах аз, — в дадения момент състоянието на президента е добро, но всяка минута може да се измени в една или друга насока. Ще направим всичко по силите ни за неговото излекуване, но в интерес на това имам към вас една необичайна молба.

Двамата ме слушаха внимателно, а министърът на пропагандата ми даде знак с ръка да продължа.

— Вие естествено не сте специалисти, но навярно сте чували за тази област на науката, която се занимава с регенерацията на нервите. — Двамата кимнаха с глава, но Глигана направи това малко нерешително и с известно закъснение. — Същността на процеса се състои в това, че ние сме способни в дадена степен да подтикнем нервната система към образуване на нови клетки. Обаче тези нови нервни области са „празни“, в тях не са заложили опитът и знанията, с които са били запълнени старите клетки от самото начало на нашия живот. Понятно е, че ние не сме в състояние да ги запълним с ново съдържание, но в известна степен сме способни да окажем влияние върху характера на съзнанието, върху „честотата на колебанията“, ако

ми позволите да използвам това близко сравнение. Но за това е задължително да познаваме миналото на болния — доколкото е възможно, разбира се.

— Какво имате пред вид? — запита министърът на пропагандата.

— Това бе целта и на моята молба: необходимо ми е да познавам в детайли личния живот на президента. — Това изрекох в единствено число, надявайки се, че ще срещна по-слаба съпротива.

— Това е нелепост! — изръмжа вицепрезидентът, внезапно пламнал от гняв.

Очилатият теоретик даде знак с ръка за търпение.

— Предполагам, разбирате затрудненията, възникнали по повод на молбата ви и затова ви моля да се мотивирате по-основателно.

— С най-голямо удоволствие — отвърнах аз. — Надявам се, няма да ви е трудно да ме разберете. Навярно всеки от вас си е попейвал и познавате това състояние.

Двамата кимнаха в знак на съгласие.

— Е, та, имали сте възможност да забележите как различно се проявява това състояние при отделните хора. Едни се озлобяват, проявявайки грубост, а други просто заспиват. Едни стават мили, общителни, други стават мрачни и се затварят в себе си. Съществуват многобройни варианти. И все пак няколко главни типа могат да се категоризират в съответствие на техните „честоти на колебанията“.

Те отново кимнаха с глави, вицепрезидентът тревожно, а идеологът с очаквателен интерес.

— Когато човек е в безсъзнание, честотите на колебанията не могат да се установят с никакви изследвания или анализи. Само с изчерпателно запознаване с обкръжаващата среда на болния могат да се направят заключения, и то приблизителни.

Тук вицепрезидентът отново направи жест на протест така поривисто, че ордените на униформата му зазвънтяха. Разбиха положението: от дълго време се говореше за своеобразните отношения между него, диктатора, и любовницата на диктатора, официално наричана „домоуправителка“ на президентската резиденция. По мнение на някои дамата била близка родственица на Глигана, а други считаха, че му е бивша възлюбена, която му е отнел диктаторът, а заместникът получил поста си като компенсация... За миг по лицето на могъщия идеолог проблесна лукав израз, сякаш в потвърждение на

слуховете, който едновременно с това издаваше, че двамата водачи са яростни съперници и смъртни врагове и само безжалостната ръка на диктатора ги възпира да не се хванат гуша за гуша.

Министърът на пропагандата косо изгледа умълчалия се вицепрезидент и пръв заговори:

— Признавам, няма друг изход... А какви са вашите намерения, господин професоре?

— Колкото по-рано, толкова по-добре — отвърнах аз. И се договорихме, тъй като вече бе късно, на следващия ден рано сутринта заедно да отидем в двореца на президента. Вицепрезидентът се отдалечи с кисела физиономия.

Още преди преговорите аз отново навестих президента и стигнах до убеждението, че неговото положение е безнадеждно и съвсем скоро нашите усилия ще бъдат напразни. Следователно трябваше да се действа спешно.

9 НОЕМВРИ

Днес сутринта, придружени от бронирани коли, се отправихме към двореца. Направи ми впечатление, че в централната част на града едва ли не на всяко кръстовище стояха танкове, а уличното движение бе замряло. В двореца, плътно обкръжен с танкове, се отправихме към частния апартамент на президента, където веднага насочих вниманието си към дребните лични вещи, а после разпитах обслужващия персонал за привичките на техния господар, стараейки се да запомня лицата им. Отговаряха ми с нежелание и не един път трябваше да повтарям, че съм лекар, на когото е нужно да знае детайли в интерес на болния. Въпреки това само по настояването на ръководителя на пропагандата, те навлизаха в по-интимни подробности — колко пуши, какво пие, често ли е гневен, безжалостен, груб, какво обича да слуша по радиото, какви предавания следи по телевизията. Огледах мебелировката, обзавеждането в банята, позаинтересувах се дали сам се бръсне. Разпитах бръснаря му, готвачката — за любимите му ястия, а камериера — за характерните му привички. Надникнах в спалнята му, огледах библиотеката и едва след това се обърнах за информация към двамата помощници на президента. От тях исках да узная какво е поведението на диктатора, когато взема решения по държавните дела. Естествено, интересът ми

не беше насочен към държавните тайни, а към неговите индивидуални особености и склонности. Накрая се стигна до най-деликатната част на посещението ни. Попитах дали е възможно да се срещна с домоуправителката. Тя дойде и първото ми впечатление бе някак странно. Дамата беше изключително ефективна, зряла красавица с черни коси, но в сдържаните ѝ „дворцови“ маниери, движения, глас — в целия ѝ физически облик — имаше нещо отблъскващо. При мисълта за по-близки отношения с нея почувствувах отвращение. Съпоставяйки я с Глигана, реших, че не са роднини... След като обясних целта на моята среща, аз се позовах на лекарската етика и помолих останалите да напуснат. Глигана видимо с огромни усилия се овладя и изпълни молбата ми.

За интимните подробности на разговора нямам желание да пиша, но бих желал да отбележа един факт. И в града се носеха слухове, че връзката им не е била съвсем безметежна, поради известни физиологични дадености и дамата неколкократно е лежала на лечение в санаториум. Положих големи усилия да проявя дълбоко уважение, като ѝ целунах ръка. Смутен от данните, получени в резиденцията, се върнах в института и още един път прегледах президента. Състоянието му не беше променено.

Вечерта споделих с Фелсен впечатленията си. Той с изненада попита за какво ми е било нужно всичко това. Не можех да му отговоря нищо, тъй като действах под влиянието на някакви смътни подбуди.

10 НОЕМВРИ

Следобед в един и половина часа трябваше да се вземе решение. Фелсен влетя при мен и докладва, че състоянието на президента се е влошило.

От този миг изпаднах в странно душевно състояние. Сякаш се скъса някакъв бент И ме обхвана неудържим поток от активност. Сякаш действах по план, съставен дълбоко в съзнанието ми и внезапно изникналите идеи веднага се превръщаха в дела... Говорех и действах почти несъзнателно, машинално. Веднага се разпоредих да отведат диктатора в специалната експериментална лаборатория и сам забързах натам, влачейки след себе си изплашения до смърт Фелсен. Мимоходом забелязах, че пред вратата на лабораторията стои въоръжен пост, но в момента не отдадох значение на този факт...

Когато внесоха болния в лабораторията и съгласно установения ред всички я напуснаха, аз поставих зашеметения Фелсен на едно кресло и му казах своите съображения. Напомних му за нашия разговор и за това, че в дадения момент да запазим живота на президента е в интерес на страната. Положението му е безнадеждно, остава му да живее още няколко минути и поради това няма време за колебания. Уплашеният Фелсен само кимаше с глава.

— Какво сте намислили? — запита с тревога той.

— Да повторим операцията Фишер—Вайлер — отвърнах аз.

Фелсен скочи като луд и се разтича напред-назад из тясното помещение. Хванах го за ръката и го накарах да седне. Отчаяно ме изгледа и простена:

— Кой е вторият?

— Аз!

Някакъв вътрешен инстинкт ме заставяше да говоря много бързо, все по-бързо, стремейки се да заглуша овладяващия ме страх: при мисълта, че след няколко минути ще се превърна в безжизнен труп, в моето същество се надигаше протест.

Фелсен не бе в състояние да продума, а само ужасен клатеше отрицателно глава.

— Разберете, нямаме друг изход — изрекох аз през стиснати зъби и силно го разтърсих, за да го извадя от вцепенението.

— Професоре — простена той накрая. — Вие, прославеният учен ли ще трябва да се подложите на риск заради този негодяй?

— Не заради него, а заради всички нас, заради бъдещето. И за това има една-единствена възможност: той трябва да живее! А помисли и за още нещо — в разгара на спора неочаквано бях преминал на „ти“, което преди никога не бе се случвало — помисли, че в душата на нашия най-голям враг ще проникне наш човек, който ще се опита отвътре да въздействува на диктатора, да отслаби този проклет режим и да го доведе до гибел! Та не си ли струва заради това да се рискува един живот?

— Но защо именно вашия?

— А на кого да се доверим? Кой може да ме увери, че не заменяме кукувица за ястреб!? А и време нямаме. — И сочейки с очи пациента, изкрещях: — Бързо! — надявайки се, че вратите са с добра изолация.

Викът видимо подействува и Фелсен с голямо усилие се съвзе и побледнял простена:

— Съгласен съм.

— Не се страхувай, приятелю — промълвих аз и притеглих главата му към себе си, като на малко дете. — Всичко разузпах, запознах се с обкръжението на президента, с обстановката, в която живее. Мисля, че това ще ми помогне да се пригодя в първите минути и да не проявя странности, които биха дали повод на вълчата глутница да ме разкъса... Аз съм по-възрастен от теб и по-опитен. А в политиката ти си наивен. Това би било безсмислена жертва и от твоя, и от моя страна. В науката ти си олицетворение на бъдещето, а в известна степен аз вече принадлежа на миналото... — Започвай! — изкрещях внезапно аз, щом забелязах, че тялото на президента е обхванато от конвулсии.

— Но... — измънка Фелсен.

— Извадих пистолета, който сутринта интуитивно взех от дома, насочих го към Фелсен и не на себе си от вълнение извиках:

— Незабавно се измитай оттук или ще те прострелям като куче. На тебе вече не мога да се доверя!

Лицето на Фелсен още повече побледня и олюлявайки се, той започна да отстъпва назад.

— Операцията ще извърша сам. След десет минути ти ще влезеш, и за да се заличат всички следи, с тази горна опорна греда, която сега ще демонтираш, а главата... — Тук се запънах. — Ще ме извадиш от апарата и ще ме положиш тука — и покажах мястото. — Постарай се с един удар да размажеш главата ми, а после ще викаш за помощ, избягай и кажи, че по време на операцията горната част на конструкцията е паднала върху професора. Това си дължен да направиш незабавно след операцията, да не би евентуално следствието да установи, че смъртта е настъпила по-рано... Разбра ли? А ако сега бъда принуден начаса да те разстрелям, тогава пред самата операция ще подам сигнал за тревога и нахлулите хора ще видят труповете на двама лекари и на президента, който, надявам се ще оживее. А докато те влязат, операцията ще се осъществи и президентът, дошъл на себе си, ще обясни, че е бил в съзнание... Хайде, излизай...

Фелсен притвори очи, разтърси глава и лицето му се проясни. После каза:

— Няма да изляза, професоре. Съгласен съм да проведе операцията и всичко останало след нея! — По смъртнобледото му лице се стичаха сълзи, а устните му потрепваха. Но ето че се изправи и започна да демонтира горната част на конструкцията.

— Бързо, по-бързо! — подканвах го аз и с една ръка се стараех да му помогна, а с другата държах насоченото оръжие. При мисълта, че след няколко минути тази желязна греда ще разбие черепа ми, по гърба ми полазиха тръпки... Накрая свалихме и сложихме на пода тежкия „уред“.

— Хайде, започвай — казах на Фелсен, след като влязох в апарата, който от времето на нашата първа операция претърпя редица усъвършенствувания. Сега, след включване, той автоматично направляваше потока от изотопи и даже сам можеше да извърши замяната на мозъците, но ние считаме, че е по-редно тази фина операция да се извърши от нас. Държах пистолета така, че Фелсен да го вижда. Вече легнал, вдигнах очи към него: трогна ме обляното му със сълзи лице, стиснахме си ръцете и забелязах, че посегна към бутона за упойката. Ала в последния миг аз се вкопчих в ръката му, за да не достигне бутона, и започнах да ритам, с отчаян вик се опитвах да изляза от апарата. С широко творени очи Фелсен се втренчи в мен, с рязко движение натисна бутона и сложи длани върху плещите ми, после с цялата си тежест легна върху ми и ме натика обратно в операционния апарат...

... С едната си ръка стискам кормилото на танка, а с другата пистолета. От дясната ми страна Глигана държи пръст върху спусъка на картечницата, а по-горе зад нас насочилата змия, шефът на пропагандата, слага на прицел автоматичното оръдие. Танкът се движи безшумно по настилката на тъмната улица. Никъде не съзирам нито светлина, нито хора. Облечен съм в генералска униформа. Върху нея усещам плътно прилепналия генералски знак. С крак, обут в лачен ботуш, натискам педала, улицата става все по-тясна, танкът почти бръсне стените... Неочаквано пред нас изниква тълпа по цялата ширина на улицата, така плътна, сякаш хората са се слели един с друг. Над тях се развяват червени знамена като цвета на лампазите по бричовите ми. И в черната тишина внезапно забелязвам майка си и баща си. Как е възможно? Та нали отдавна са починали! Напрягам всички сили и правя опит да спра танка, но той се движи напред.



Глигана злорадо се кикоти, очилатата змия ухилено му намигва, а танкът продължава да се движи. В последния момент успявам да извия и машината тръгва настрана, като с едната си част подкосява основите на сградите, които рухват след нас. Спътниците ми гръмко се смеят, а не чувам никакъв звук. Другата верига на танка помита тълпата, кървави струи обливат стените и се стичат по прозорците на сградите, зад които надничат любопитни лица. Разпенен кървав поток залива площада, сетне течението тръгва към нас, надига се, стига до височината на танка, който устремно върви напред, а в първите редици все още безмълвно се движат майка ми и баща ми... Потокът внезапно изпълва танка, не мога даже и дъх да си поема, всичко се залива с кръв, давя се от отвращение и усещам, че очилатата змия с последни сили прави опит да избуца люка, за да се измъкне, а вместо това вдига железната греда от лабораторията и я стоварва върху черепа ми.

... Отварям очи целият облян в пот.

Втрещавам поглед в добре познатите лампи на лабораторията, около мене нещо звъни. Оглеждам се. Навярно това е сигналът, който означава, че определеното време е изтекло. В дясната си ръка стискам пистолет, а на гърдите ми лежи лист хартия с някакви разкривени букви. Машинално вземам листа и прочитам: „Професоре, завършете операцията!“ Главата ми е празна, ала сетне поглеждам към апарата, с вопъл скачам и се спускам към него. Стрелките сочат, че трепанацията на черепа вече е извършена, а съдовете и нервите са прерязани...

Съвсем отчаян, аз едва се удържах на краката си. Значи Фелсен ме е излъгал! Когато съм загубил съзнание, той ме е изтеглил, заел е моето място и е включил автомата... Стрелките сочеха, че от няколко секунди двете тела са без пулс... Нямах време за губене, трябваше светкавично да се действа! Работех машинално, подчинен на рутината, без да мисля за нищо. Размених местата на двата мозъка и задействах регенерационния процес. Извлякох безжизненото тяло на Фелсен към мястото, на което му бях заповядал да положи мен, машинално вдигнах тежката греда, ала подтикван от някаква светкавична мисъл, грижливо заличих следите от неговите пръсти, сетне, хванал с две ръце гредата, я стоварих със съкрушителна сила върху главата на своя най-любим ученик и сътрудник.

Струваше ми се, че дългогодишният ми опит ме е приучил да не реагирам при вида на смърт и кръв, но се заблуждавах. Светът се

завъртя пред мене, преобърна се стомахът ми — какво да се прави, никога не съм бил палач! Способен бях само да натисна сигнала за тревога, да отворя вратата и да извикам за помощ, или по-точно да прошептя...

Когато дойдох на себе си, около леглото ми се бяха събрали всички сътрудници на института. Виждайки, че отварям очи, те бързо напуснаха стаята, а при мен останаха само вторият ми заместник и старшата сестра. Първият ми въпрос беше:

— Какво става с Фелсен?

Видимо заместникът ми нямаше желание да отговори, но накрая измънка, че върху него е паднала, вероятно разхлабена от по-рано, част на поддържащата конструкция.

— Но какво е станало с него? — повторих аз, неспособен да овладее нервната треска, щом си представих отново кошмарното зрелище.

— Фелсен умря — отвърна лекарят. — Полицията сега разследва случая.

В същия момент на вратата се появи един мъж с вид на служебно лице. Представи се като следовател на полицията, но името му не запомних. На поставените от него въпроси отговорих, че по време на операцията единствената възможност за спасяване живота на президента, навярно разхлабеният вече детайл е паднал върху Фелсен. Ужасен от случилото се, аз съм се опитал да я отместя, но почувствувах се зле, съм извикал за помощ. Вероятно това го задоволи, защото повече не ме безпокоиха по този въпрос.

След окончателното завършване на операцията по мое нареждане президентът, увит с бял тюрбан на главата, бе откаран в специалната болнична стая. В нея поставиха легло и за мене, тъй като лично желях да следя състоянието му, а на останалите изрично забраних да влизат. Даже и старшата сестра можеше да идва само по мое специално разпореждане.

12 НОЕМВРИ

През последните два дни няма промени в състоянието на президента. Но на мен пет пъти ми прилошава при спомена за страшната картина, която се разигра пред очите ми... На погребението на Фелсен няма да отида. Състоянието на президента остава

непроменено, все още е в безсъзнание, но съдейки по някои дребни признаци стигам до заключението, че подобрението е започнало и операцията е сполучлива. Но не мога да си намеря място от безпокойство.

В сградата на института, където лежи президентът, нормалната работа бе прекратена. Държавният съвет окупира помещенията и едва смогам да прогоня и любопитните пред болничната стая. Няколко пъти се мярна и червената физиономия на Глигана.

13 НОЕМВРИ

Днес погребяха Фелсен. Въпреки смутната и неизяснена ситуация, огромна тълпа почитатели са почели паметта му. Аз изпратих от мое име венец, заедно с този от института. В състоянието на президента се забелязват подобрения. Все още при него не допускам никого, без никакви изключения. Днес направи опит да влезе „домоуправителката“, но вежливо отбих атаката ѝ.

14 НОЕМВРИ

Днес президентът отвори очи. Аз стоях до леглото му и наблюдавах как по небръснатото му лице се появи розовина, животът бавно се възвръщаше. Когато премигна няколко пъти и погледът му се втренчи в мене, стори ми се, че сърцето ми ще изскочи. Раздвижвайки с усилие езика си, той произнесе:

— Док...

Аз потреперих. Диктаторът не ме познаваше, никога не се е интересувал от моята работа, а в института само Фелсен се обръщаше към мен така, и то на четири очи!... За миг замрях, но сетне отпратих старшата сестра, и подчинявайки се на неочакван порив, се наведох над болния. Разчленено, отчетливо, за да отгатне по движението на устата, го запитах:

— Как се чувствувате, ваше превъзходителство?

Погледът му стана още по-съсредоточен. Аз начаса се поправих и няколко пъти развълнувано повторих:

— Как се чувствувате, господин президент?

Гласът ми ставаше все по-развълнуван.

— Но, док... — отново промълви болният и с изненада огледа наоколо, сетне въпросително ме погледна.

Безсилно се отпуснах на стола и от вълнение зъбите ми затракаха. Най-голямото ми желание беше да избягам от стаята.

Не зная колко време съм прекарал така, но в един момент забелязах, че президентът се е обърнал към мен. Нямах какво да правя, станах и отидох при него.

— Как сте, док? — ласкаво ме запита той. Стъписах се и една не паднах, защото се блъснах в стола: така Фелсен ме поздравяваше всяка сутрин. — Да не би да сте зле? — изкрещя той с характерния, чуван толкова пъти по радиото баритонов глас на диктатора. И направи опит да се надигне, за да ми помогне, но падна възнак.

— Внимателно! — извиках аз. — Не трябва да се движите!

Овладей вълнението си, аз седнах в края на леглото му. От поривистото му движение одеялото се беше свлякло, а пижамата разтвориля. Под нея се виждаха огромните, мускулести, обрасли с косми гърди на диктатора. Неволно пред мен изплува спортната, изящна, младежка фигура на Фелсен...

— Нищо ми няма — отвърнах аз, ала гласът ми все още трепереше. Дълбоко въздъхнах. — А вие как се чувствувате? — Въздържах се да го назова по име. — Знаете ли къде се намирате?

Той направи движение, сякаш питаше: „Действително, къде ли съм?“ — но сетне се замисли и смутено тръсна глава.

— За какво си спомняте? — запитах аз и допълнително добавих: — Експериментална лаборатория... Апаратът за черепни операции...

— Чакайте! — възкликна той. — Док, аз влязох на вашето място! Явно той считаше това в реда на нещата.

— А после?

— После се събудих тук, в тази специална болнична стая — той премигна с очи. — Тю, че съм обрасъл — каза той, потривайки с ръка гърдите си. — А и някакво зловоние ме измъчва... Аз ли мириша така?

— Това е миризмата на вашето тяло. Всеки индивид има своя, специфична миризма.

— Но преди никога не съм я чувствувал — възкликна той и започна да души наоколо.

— Рибата не се дави от собствената си кост!

Той се вгледа в мен с уплаха и започна да си припомня.

— Вие влязохте в апарата и го включихте, нали?... А в съседния апарат лежеше президентът, спомняте ли си?

Лицето му изразяваше ужас, после извърна глава. Нямах друг избор: трябваше да скачам във водата с главата надолу. Свалих закаченото на стената огледало и му го поднесох. Той хвърли един поглед върху изображението ѝ със сърцераздирателен вик — надали диктаторът би бил способен да прояви такива чувства — закри лицето си с ръце и загуби съзнание.

Когато дойде на себе си, се разрида. Неведнъж в моята практика съм срещал отчаянието, слушал съм горчиви ридания, но така да плаче е способен само онзи, който е загубил най-скъпоценното на света — самия себе си... Именно в този миг аз осъзнах какво е станало, какво сме сътворили, по-точно, какво аз съм сътворил. Така моята необмислена до края идея бе рикоширала в друг човек!...

Успях да го успокоя само с помощта на много силни препарати. Когато потъна в сън, измъчен до смърт и аз се повалих на леглото...

15 НОЕМВРИ

Днес се събудих преди него. Седнах до леглото му и чаках да се пробуди. Когато отвори очи и ме погледна, казах:

— Добро утро, господин президент! Как се чувствувате? — Погледът му замръзна и бързо осъзнах, че всеки момент ще загуби съзнание. Тогава промених тона си: — Изслушай ме, синко мой! Слушай ме много внимателно и размисли върху това, което ще ти обясня.

Говорех тихо, но спокойно и решително. Погледът му стана ясен и разумен. Мисля, че от рождението си диктаторът не е гледал така света...

— Мати... — може би за пръв път назовавах Фелсен по име, и той леко се обърна към мене. — Ти знаеш кой си. Един от добрите, а навярно и най-добрият неврохирург на света. Млад си и енергичен. — Тук той вдигна ръка в знак на протест, но продължи да ме слуша. — Ако някой е способен да проникне в същността на явленията, да разгадае какво се крие под външната форма, то това сме ние двамата — ти и аз. Именно това ни даде смелост да извършим този велик експеримент в историята на човечеството. — Той беше притворил очи, но усещах, че внимателно следи думите ми. — И щом се осмелихме да

извършим тази крачка, то длъжни сме мъжествено да посрещнем и последствията. — При тези думи сърцето ми се сви от мъка. — За последен път те назовавам Фелсен, за последен път произнасям името Мати. От този миг ти вече си президентът на страната Хавер Фелициус и никога не си бил друг! На първо време ще ти бъде трудно, ще трябва да свикнеш към множество непривични за тебе неща, но после всичко ще се нареди и ти ще плуваш като риба във вода... Но той отново започна да души, внезапно побледня и поиска един съд. Поднесох му го и той повърна само слуз, тъй като от дни беше на системи... Когато се съвзе, ми отправи жален поглед.

— Ще те изтрия с някакъв обезмирисяващ препарат, след което по твое желание ще се парфюмираш. Толкова ли е капризен носът ти?

Той ми отправи сериозен поглед и не се усмихна.

На представителите на съвета съобщих, че след два-три дни президентът ще бъде в състояние да приеме за няколко минути двама съветници, но не бива да му се задават никакви въпроси, тъй като това може да навреди на оздравяването. Тези няколко дни са абсолютно нужни за неговото лечение.

Вечерта с изненада установих, че днес като че ли няколко пъти дочух оръдейни изстрели, но не знаех как да си го обясня. Та нали сме напълно откъснати от външния свят и всичко необходимо ни се доставя от няколко най-доверени сътрудници на института.

17 НОЕМВРИ

В последните два дни състоянието на болния ту се влошаваше, ту даваше надежди. Тези вълнения така ме измориха, че бях на границата на пълно нервно изтощение. Надявам се, подобно нещо никога повече няма да се повтори през живота ми.

Вчера сутринта диктаторът изглеждаше външно спокоен, но забелязах, че нещо го тревожи. Лежеше неподвижно и на всички мои въпроси отговаряше само с кимване на главата. Стараех се да не забелязва, че внимателно го наблюдавам. Донесоха пресата и с намерение да го изтръгна от вцепенението, поставих на одеялото му няколко списания и вестници. Отначало той машинално прелистваше, ала изведнъж отчаяно изкрещя и се разтърси от ридания: пред очите му беше попаднало съобщението за погребението на известния неврохирург Матиас Фелсен, илюстрирано с няколко снимки...

Бях потресен, зави ми се свят, притворих очи. В същия миг осъзнах, че болният е на колене в краката ми. Сграбчил престилката ми, той се тресеше от ридания.

— Док, направете нещо, не издържам, не издържам... — проплака той, после се отпусна, падна на пода и започна да се вие в конвулсии като гъсеница, забодена с игла, закрил с длани лицето си.

Не можах да се овладеея и сълзите ми потекоха. Отчаяно го прегърнах и върнах на леглото. Бързо му дадох силни успокоителни лекарства и след няколко минути той утихна и заспа.

Дежурех до него, а бурният поток на мислите ми преливаше в огромна душевна пустота. Не след дълго болният дойде на себе си и първите му думи бяха:

— Док, направете нещо!

Обгърнах с длани главата му и го попитах дали ме чува, дали е в състояние да проумее думите ми. След малка пауза той кимна утвърдително.

— Сине — започнах аз с треперещ глас, — ти искаш невъзможното. Погребали са не тебе, ти добре знаеш това. Не чувствуваш ли, че се намираш в института? — И нежно го разтърсих. Той се вгледа в очите ми и бавно кимна с глава. — Ти не си погребан, ти си президент, пълновластен господар на страната. Твоята дума е закон, ти се разпореждаш с живота и смъртта на всекиго, та толкова ли не си в състояние да се овладееш? Не усещаш ли огромната отговорност, която лежи на плещите ти? Та ти отговаряш за живота на всички нас, за съдбата на нацията!

За миг в очите му проблесна лъч на разсъдък, но начаса угасна и отново го обхвана предишното състояние.

— Док, върнете всичко обратно, направете повторна операция! — умоляваше ме той.

— Това е невъзможно, сине — въздъхнах тежко аз и гласът ми пресекна. — Невъзможно ми е да го извърша. Виждаш ли какво направи с твоята необмислена постъпка, когато зае моето място? И то затова, че в последния миг се уплаших. Но това бе физическа слабост, моментен терор на нервите над душата, и ти като лекар беше длъжен да го разбереш... Аз съм по-добре кален в живота и съзнателно избрах тази роля, съзнателно, разбираш ли! И тя трябва да се играе така, както актьорите изпълняват своите роли, независимо от това дали

симпатизират на поверения им персонаж, или не... Аз заучих ролята, добре или зле — това е друг въпрос — но след като ме съжали и влезе на мястото ми в спектакъла без репетиция, то сега играй и не се жали! Той дълго мълча начумерен, после кимна:

— Съгласен съм!

Скоро след това ме повикаха за консултация при един случай с тежко нараняване на мозъка. Следвайки инстинкта си, отидох до нощното шкафче и извадих пистолета, който бях оставил там още с настаняването си в стаята на президента. И правилно постъпих, защото когато се завърнах, намерих болния, едва държащ се на крака, да претърсва шкафчето. Нито един от двамата не продума, сетне той се дотътри до леглото си, легна и покри главата си със завивката.

— Съгласен съм! — изрече той. Ала нашият спор в следващите два дни се поднови още три пъти. По същество не се промени, само тонът постепенно се смекчаваше, но тези разговори ми струваха много вълнения — та нали всеки нов взрив би довел до катастрофа...

Последният пристъп настъпи днес вечерта и завърши с един наистина неочакван акорд. Когато отново му повторих каква огромна грешка е допуснал, като е проявил съжаление и уважение към мен и е поел тази непосилна роля, след кратко мълчание той проговори. Ала изражението на лицето му доби непознат досега за Фелсен облик на стоманена воля:

— Не го извърших от съжаление към вас — думите му ме зашеметиха. — Аз... — Тук той се запъна, но се овладя. — Аз исках да стана диктатор! — изрече той ясно и решително. — Действително в първия момент ме водеше мисълта, че съм по-млад от вас и навярно по-леко ще понеса операцията и ще се справя с душевните сътресения, съпроводени с тази роля. Но решаващия тласък ми даде инстинктът, помитащ всичко останало, — беше ме овладяла жажда за власт... Това е истината!

Първоначалното ми изумление премина в чувство на дълбоко облекчение. Предусетих, че тук се крие ключът към решителния поврат.

Приседнах на леглото му и започнах да говоря:

— В такъв случай какво искаш? Ти си президентът, всевластният господар на страната. Тогава дръж се така, както подобава на ранга ти. — Той мълчеше, не помръдваше. Аз станах и се поклоних. — Как се



чувствувате, ваше превъзходителство? За утре дадох разрешение за посещение при вас на двама членове от държавния съвет. Имате ли възражения? — И му намигнах.

Той се изправи в леглото.

— Ако вие, док... извинете... ако вие, за когото нямам понятие кой сте, но очевидно се разпореждате тук... Ако считате за редно, аз не възравам — отговори той и също ми намигна.

Камък падна от сърцето ми. Не бих желал да описвам чувствата си. Всичко друго загуби значение пред полутържествената, полутревожната мисъл за това, че операцията е сполучлива...

18 НОЕМВРИ

На сутринта президентът беше подстриган, сресан и подреден. Едва сега забелязах колко бе представителен и мъжествен. После на четири очи двамата проведохме „военен съвет“. Предупредих го как да се държи, какво да бъде поведението му. Вечерта бе започнал добре, нужно бе да продължи в същия дух. Когато бях в двореца се убедих, че по природа президентът е човек прост, но жесток и нагъл. Затова не трябва да проявява излишна вежливост и деликатност. Не е беда, ако не си спомня за много неща или пък не познае своите сподвижници. Би могъл да запита всеки кой какъв е, с какво се занимава. Аз ще обясня, че в такива случаи загубването на паметта е напълно закономерно, но това състояние скоро ще премине. Едно обаче никога не трябва да забравя: това, че той е всевластният диктатор. Ако допусне тази грешка и вълчата глутница усети колебанията му, няма да даде и пукнат грош за живота му! Щом усетят, че желязната хватка отслабва, ще го разкъсат като овца! От своя страна, въпреки „протестите“ на президента, ще заставя неговите приближени да дадат съгласие за престоя ми в двореца след лечението в института под предлог, че е необходимо да следя пациента до неговото пълно оздравяване.

После поканихме представителите на държавния съвет.

Междувременно обаче възникна нещо непредвидено, което едва не провали плановете ни и ми донесе немалко тревоги. Няколко минути преди делегацията пристигна „домоуправителката“ и тъй като бе уведомена за свиждането, като негова най-близка настояваше първа да го види. Красивите ѝ очи излъчваха настоятелност, а ние нямахме

право да ѝ откажем. Ако Фелсен я познаваше и често е бил в нейното общество, трагичният момент щеше да се избегне...

Дамата влезе и приседна край леглото на болния. С вълнение попита за състоянието на негово превъзходителство. Едва изрекъл няколко думи, диктаторът внезапно побледня и отчаяно ми даде знак с ръка.

— Извинете ме, госпожо — обърнах се към нея аз, — всяко вълнение може да влоши сегашното състояние на негово превъзходителство. Моля ви, моментът не е подходящ за посещение... Помогнах ѝ да стане и почти я изтласках през вратата.

Панически се спогледахме.

— О, господи — изстена той.

— Миризмата ли? — запитах аз, но тозчас разбрах колко е излишен въпросът ми: дамата бе оставила зад себе си облак от парфюм.

— О, не... внезапно си помислих, че ще трябва с нея... че в ролята на диктатор и тя влиза... извинете ме док — промърмори объркано той.

Неразположението му скоро изчезна, но аз получих главоболие... Безпокоях се за бъдещето, но сетне вдигнах рамена. Все пак това е съвсем личен въпрос на диктатора и „домоуправителката“ няма да бъде първата сменена метреса. Възможно е впоследствие диктаторът да смени и Глигана... Но сега не беше времето да предвиждам промените във „вътрешната политика“ на страната.

Посещението на двучленната делегация премина гладко. Той се отнесе към тях с високомерие, подобаващо на истински диктатор, и с мое разрешение даде съгласие за визитата на вицепрезидента и министъра на пропагандата на следващия ден. Трябва да си призная, предстоящата аудиенция ме тревожеше. Отново обсъдихме какво да бъде поведението му. Самочувствието на президента така бе нараснало, че трябваше да му напомня за предпазливостта, която е нужно да прояви. Да не се главозамайва и да извърши някоя непоправима грешка! Но открих, че на него това му се харесва и моите увещания минаха покрай ушите му...

19 НОЕМВРИ

Навярно радостта ми бе преждевременна. Непосредствено след полунощ аз преживях такова вълнение, което не ще забравя, докато съм жив. Събудих се от звуци, от които ми спря сърцето, а когато с уплаха се надигнах от леглото, видях в полумрака, че президентът лежи на пода, хрипти и се мята. Бързо се хвърлих към него и успях да го прислоня до леглото. Макар да го увещавах и потупвах по лицето, той ме гледаше с изцъклен поглед и се мъчеше нещо да ми каже. Накрая успях да отгатна несвързаната му реч.

— Не искам... Не мога да издържа, док, помогнете ми!

Разтърсвах го, докато се свести. Помогнах му да легне на кревата и тогава той се разплака.

— Док, помогнете ми!

— Лош сън ли ви се присъни? — запитах го аз, но той мълчеше и само клатеше глава.

Измина повече от половин час, когато вече сломен той се вслуша в моите доводи и заспа. Обзет от мислите си, дълго време не можах да заспя, защото и сега, спомняйки си за преживяното, ме обливат горещи вълни.

За щастие на сутринта не открих и следа от среднощния пристъп. В уреченото време се явиха двамата заместници на президента. Ще се постарая колкото се може по-точно да възпроизведа състоялия се разговор:

— Преди всичко, господа... — започна президентът, но, забелязал недоумението по техните лица, замълча и сетне попита: — Кажете ми къде се намирам?

Двамата с удивление втренчиха поглед в мене. Министърът на пропагандата промърмори:

— Досега господин президентът не е ли знаел къде се намира? Вие не му ли се представихте?

— Състоянието на господин президента не ми разрешаваше да постъпя така, а тъй като самият той не прояви интерес, аз предпочетох да мълча. Даже не съм уверен дали и настоящият момент е подходящ.

— Защо? Къде се намирам? — нетърпеливо се провикна диктаторът.

— В института на Клебер — отговори след малка пауза идеологът. Диктаторът се наклони напред и втренчи поглед в двамата държавни водачи.

— Защо? Как съм попаднал в това дяволско леговище? Кой ме е довел? — заплашително крещеше той. — И кой е този? — хвърли убийствен поглед към мене.

Министърът на пропагандата направи опит да отговори, но аз го възпрях:

— Ваше превъзходителство! Разрешете аз да дам обяснения. Казвам се професор Клебер. На вас, ваше превъзходителство, навярно не ви е известно, че сте станал жертва на автомобилна катастрофа. Нараняването ви бе от такъв характер, че тези господа бяха принудени да ви доведат в института. — По неговото лице беше изписано недоумение. — Те се бояха за вас и ме заплашваха, но ги уверих, че ще направя всичко възможно за спасението на вашия живот. Освен това аз им обясних някои неща. Бих могъл да ги съобщя и на вас, но считам, че не е съвсем удобно. По-скоро бихте повярвали, ако не ги чуете от моята уста... А за доказателство на това, че ненапразно господата ми оказаха доверие, е настоящият разговор. Той изобщо можеше да не се състои... — И многозначително хвърлих поглед към президента. Той ми отвърна със суров поглед и притвори очи. — Впрочем и за мен това място е също дяволско леговище, както за вас, господин президент.

Той въпросително вдигна поглед и тогава помолих Глигана да отвори широко вратата. Когато президентът видя стоящия на пост войник с автомата, се усмихна.

— Добре отговорихте, професоре. — Той се заслуша. — Какъв е този шум?

— Службата по безопасността въдворява ред в района Йоахим...

— С оръдия ли? — отправи въпроса си с леден тон към Глигана.

— Наложително бе... — измънка той.

— Говори! — изкрещя сурово диктаторът, а вицепрезидентът потръпна. Ала преди той да отвърне, президентът ме погледна и недоволно махна с ръка: — Е, добре, после... Но внимавайте да няма пропуски! — и с един жест сложи край на аудиенцията.

— Над какво си блъскате главата, господин професоре? — стресна ме гласът на президента, който с полуусмивка, изкосо ме наблюдаваше. — Доволен ли сте от мене? — и ми протегна ръката си.

Аз я стиснах и смутен бързо напуснах стаята...

Пациентът бързо се възстановяваше, не само физически, но и умствено. Днес вече нямах усещането, че от очите на президента ме гледа Фелсен — това беше волеви, твърд поглед. Когато предложих след ден-два да се премести в двореца, за миг очите му издадоха тревога, но начаса се съвзе и пожела да види вицепрезидента, отговарящ за военното положение. От доклада узна, че въстанието е потушено, а сетне издаде заповед да подготвят завръщането му в двореца. Глигана излезе от стаята и президентът даде вид, сякаш сега ме забелязва.

— Всичко наред ли е, господин професоре?

В отговор само разперих ръце. В гласа му прозвуча непривична за мен твърдост.

23 НОЕМВРИ

Днес в ранно утро, съпроводени почти от цяла армия, се отправихме към двореца. Президентът направо ми заповяда да го последвам. Принуден бях още по бяла престилка да заема мястото в бронирания автомобил. На входа на личните му покои ни посрещна „домоуправителката“. Полазиха ме тръпки, когато забелязах по лицето на президента уплаха, но тревогата ми бе напразна. С достойнство той се наведе и й целуна ръка, което немалко удиви и дамата, и нейната свита. Преди да се оттеглим, той заяви, че се намирам тук по негово нареждане и всички мои указания и желания, касаещи неговата особа, са заповед за всеки от тях. И ето, най-сетне останахме сами.

— Професоре — обади се президентът, — считам, че заедно ще сме в по-голяма безопасност, и поради това настоявам да пребивавате тук.

Не ми оставаше нищо друго, освен да вдигна рамене.

25 НОЕМВРИ

С помощта на обслужващия персонал президентът „възстановяваше“ обстоятелствата от своя частен живот, запознаваше се с личните си вещи. Последствията от „изчезналата памет“ доста бързо се заличаваха. Един проблем обаче, особено деликатен и опасен, вчера неочаквано се разреши и то много добре.

Внезапно ми хрумна идеята, че навярно диктаторът е водил някакви записки или вид дневник и едва ли ги е съхранявал в архива заедно с останалите официални документи. Някъде ги е пазел, за да са му под ръка. Сравнително лесно намерихме скрития в спалнята сейф, но не съумяхме да отгатнем сложната комбинация на секретата. На моята шеговита бележка, че поне това, негово превъзходителство, не е трябвало да забрави, в гнева си президентът скръцна със зъби и ми изкрещя да млъкна.

Този път бяхме забравили да си смигнем...

Нямаше да бъде голяма беда, ако президентът наредеше да разбият личния му сейф и вградят нов на негово място, но ние се стараехме да избягваме всякакъв род случайни неприятности.

И ето, че на него му хрумна добра идея. Той опипа униформата, в която го бяха отвели в института, и в един таен джоб откри мъничък бележник. Безуспешно прелиствайки страниците, неочаквано забелязахме, че ъгълчето на задната обложка леко се е отлепило. Свалихме предпазливо тънкото листче и сред множеството с непонятно предназначение цифри открихме и комбинация от букви. Веднага се опитахме да отворим сейфа с тях, но, за наша най-голяма изненада — без резултат. Дълго седяхме в недоумение, когато неочаквано ме осени нова идея. Измъкнах от ръцете на президента бележника и направих опит да отворя сейфа, набирайки буквите от ляво на дясно. Вратата се отвори. Доста проста хитрост.

— Господин професоре, вие сте най-великият човек — въодушевено възкликна президентът, сякаш това бе най-голямото постижение през живота ми. На езика ми беше да отправя благодарност за високата оценка, но навреме се удържах. Първо, защото неговият възторг беше искрен и второ, защото самият аз бях доволен от успеха си.

Действително от записките на президента получихме много ценна информация за неща, които досега бяха останали в тайна за външния свят. Едновременно с това разбрахме истинското име на президента, неговия произход и обстоятелството, че домоуправителката наистина е била родственица и възлюбена на Глигана и след сравнително драматични обстоятелства е преминала във владението на президента...

През последните дни събитията взеха такъв обрат, че главата ми се замая. Възхитен съм от възприемчивостта на президента и неговата способност да се приспособява към моментните обстоятелства.

Първите два дни по необходимост трябваше да присъствувам на всички тайни преговори, за да бъда в помощ, ако се получи „изгубване на паметта“. Но едва сега ми е възможно да свържа в логическа нишка случилото се. Първият ден се обсъждаше докладът за потушаването на въстанието. От него стана ясно, че въстаниците са претърпели частични поражения, а главните им сили са успели да се измъкнат от удара. Щабът на въстанието също не беше заловен. По време на съвещанието президентът едва вземаше участие и с присвити очи наблюдаваше съмишлениците си. Привечер на другия ден той отново ги свика, с изключение на министъра на пропагандата, комуто бе възложил преговорите с посланика на Блуфония. Тогава не обърнах внимание на този факт, ала днес вече всичко се изясни.

В двореца бях приютен в спалнята на президента. Вечерта между нас се състоя забележителен разговор. Президентът дълго се разхожда из стаята, а сетне спря пред мене.

— Док — за първи път от дълго време той се обръщаше към мене с това име. — Утре възнамерявам с щурм да проведе обиск на улица Нютон. Всички, които открием, ще бъдат задържани.

Изтръпнах — на улица Нютон се помещаваше щабът на въстаниците и досега нито веднъж не бе откриван от копоите на диктатора. Както аз, така и Фелсен, бяхме членове на щаба! С големи усилия на волята произнесох:

— Но за бога, защо?

Президентът спокойно обясни:

— Вашето становище ме оправдава, док. Ако днес моят режим падне, това ще се окаже съдбоносно както за стоящите на власт, така и за левите сили, готови за революционен преврат. Истина ли е?

— Истина е.

— Ето, Виждате ли, а вашите сподвижници и ръководители са на друго мнение! Всяка минута може да се очаква нова атака и трябва да ви призная, вашето име също е записано в черния списък.

— Моето име? — възкликнах аз.

— Да, да. Вашето. Заради мене. Вие не само спасихте живота ми, който бе изцяло във ваши ръце — всички знаеха, че моето състояние е

безнадеждно и моят живот не струва и пукната пара.

— Всичките тези „аз“, „мой“, „за мене“ той произнасяше с такава увереност, че потръпнах и с ужас гледах това чудовищно създание, дело на собствените ми ръце.

— Това не е всичко — продължи той, — за ваша вина се счита и това, че сте ме последвали тук в двореца, за да се грижите за мене. Поради това съм принуден да охранявам вашия институт така, както собствената си резиденция, тъй като рано или късно вие ще трябва да се завърнете в него.

Виеше ми се свят и лицето ми изразяваше такъв ужас, какъвто бе изписан върху лицето на президента, когато за пръв път му подадох огледалото. Значи аз, един от ръководителите на движението, човекът с левите убеждения, съм враг!? Ужасно!

— За себе си не съм загрижен, но щабът на движението, елитът на страната, тези хора, образец на неопетнена чест и чиста съвест!... Как можахте всичко това да измислите?

Президентът рязко ме прекъсна:

— За тях не се безпокойте! Няма да ги ликвидирам. Само няколко години в концентрационен лагер и на принудителна работа, докато вътрешното и външно положение на страната не се измени, за да стане възможно тяхното освобождаване. Е, там не е рай, но и не всички ще загинат. Някои все ще оцелеят... Вие сам знаете, че докато тези хора имат свобода на действията, всеки момент върху нашите глави може да се стовари удар, от който и вие тръпнете, тъй като би означавал гибелта на страната. Правителството на Блуфония не пипа с ръкавици, както аз... Разбирате ли ме, док?

Бях вцепенен и не само не можех да отговарям, но не бях в състояние и да мисля. Внезапно скочих:

— Необходимо е да се видя с тях! Трябва да им разкажа...

Президентът така впи поглед в мене, че думите ми застанаха на гърлото. А когато проговори, гласът му режеше като нож:

— Полудели ли сте?... Кой ще ви повярва? И какво бихте могли да им кажете? В най-скоро време ще ви обявят за ненормален и ще ви затворят в лудницата!

Какво ли можех да възразя?

— Док! — продължаваше все така безмилостно президентът. — Вие ще отидете в института и ще останете там под домашен арест.



Необходимо е да бъдете защитен от вашите приятели и от собствените ви немислени постъпки. А освен това ще отпадне подозрението срещу вас, че доброволно сте дошли с мене. Хората ще разберат, че аз съм ви принудил — пленникът не е предател, а мъченик! Разбирате ли мисълта ми? Само още няколко дни ще пребивавате тук.

— А моите другари...

Той разгорещено ме пресече:

— Професоре! Вие сте културен човек с ясен разсъдък! На вас ли да говоря за такива абсурдни неща? Помните ли какво е написал Макиавели? „Убивай главните си врагове още в първите минути, когато застанеш на власт, и колкото повече от тях, толкова по-добре, това ще спласи останалите и твоята власт ще бъде обезпечена. Ако не сториш това, ако от съжаление или по някакви други причини не убиеш достатъчно хора, то останалите ще се организират срещу тебе, а по-късно с огромни жертви ще можеш да въдвориш ред и тогава ще бъдеш действително жесток...“ Всяка промяна на режима иска своите жертви и не само от редиците на стария режим, но и сред хората на новия, които водят кървава битка за властта... Аз ще се задоволя с малко кръв, тъй като моят предшественик вече е извършил черната работа... моят пред... Да те вземат дяволите, господин професоре! — Явно смутен, той се доближи и ме прегърна, потри челото си с ръка.

— Какво ще стане с мене? — запита той с променен глас.

— Ти сам пожела това, Жорж Данден...

Той се изправи, наведе се към мене, а когато заговори, в гласа му отново звучаха метални нотки:

— Сантименталността винаги е била опасна, а сега може да се окаже гибелна.

Дълго не успях да заспя. На следващия ден не се срещнах с президента: когато се събудих, него вече го нямаше. Не ми се удаде да напусна и апартамента — пред вратата стоеше пост. Отдалеко се дочуваха оръдейни изстрели. Върху огнеупорния сейф — това открих едва днес — беше поставена нова ключалка.

Президентът се яви едва вечерта и заяви, че ще спя в другата стая. Той обясни своето решение с това, че не желае сутрин да пречи на съня ми. Сетне без всякакви предисловия ми съобщи, че сутринта е дал заповед за екзекуцията на министъра на пропагандата. Бях толкова зашеметен, че не зададох нито един въпрос. Ала той сам продължи:

— Вчера вечерта ви казах, че ще проведе обиск на улица Нютон, нали? Хванахме няколко по-дребни птици, но нито един от ръководителите не успяхме да заловим. Очевидно някой ги е предупредил... А там са открили министъра на пропагандата! Когато моят заместник, не на себе си от гняв, или по-точно от радост, го въведе при мене днес сутринта, зададох на престъпника единствен въпрос: какво е правил там? Той не можа да отговори нито дума. След пет минути го разстреляха.

— Каква жестокост! А ако е шпионирал за вас?

Президентът направи жест на отрицание.

— Аз не съм го пращал, а онзи, който действа пряко моите заповеди, е предател. Това му бе известно. Възможни са три варианта: първият — споменатият от вас шпионаж. Но това е напълно изключено, тъй като не спадаше към неговите задачи, а освен това би се намесил в работата на хората, професионално занимаващи се с шпионажа, а също така и в моята. Вторият — продължаваше той с желязна Фелсенова логика — да предположим, че той изобщо е симпатизирал на левите сили, но познавам миналото му и затова този вариант отпада. Третият — и както ми се струва, това е най-обоснованото предположение: търсил е съюзници сред моите врагове. И в трите случая той е предател. И ако аз все още бих могъл да проявя милост към врага, знаейки какво мога да очаквам от него, то към предател — никога!... Вие навярно сте осведомен, че този негодяй и вицепрезидентът се ненавиждаха и ги обединяваше само завистта им към мене. Те бяха уверени, че свалят ли ме, преди всичко ще трябва да се борят един срещу друг. Всеки от тях си има свои съмишленици... Но този плъх предполагаше, че корабът потъва, и опита да се спасява.

Ако просто бе избягал, щях да махна с ръка, по дяволите! Но да стане предател! А сега ми предстои най-трудният цирков номер: да балансирам с тежест в едната ръка.

Не можех да скрия своето отвращение.

— И вашето положение не е от най-леките, док. Нужно е да бъдете предпазлив. Би било жалко...

На вратата се появи домоуправителката. Беше много развълнувана, а сякаш присъствието ми я смущаваше. Президентът не даде вид, че го забелязва, а с много топлина и сърдечност я посрещна. Целуна ѝ ръка, сложи я до себе си и продължи да ѝ целува ръката.

После забелязал, че не са сами в стаята, ми даде знак да напусна. След като промърморих няколко думи, тръгнах към вратата, където връхлетя върху ми вицепрезидентът. Задъхан, той съобщи, че спешно трябва да докладва. Президентът даде знак на външните лица да напуснат...

Шумът и тътнежът на улицата се усилваше и това придаваше на мислите ми още по-мрачен характер. На следващия ден президентът ме повика. Видът му излъчваше тревога.

— Повиках ви, за да се сбогуваме, драги господин професоре. При създалото се положение действително за вас ще е по-подходящо да отидете в института. Пускам ви с болка на сърцето. Не е леко да се държи тежест в едната ръка — и той кисело се усмихна. — А сега и вие не можете да ми помогнете... Бог да ви пази!

Бронираната кола ме водеше през безлюдни улици, които по странен начин ми напомняха съня, присънил ми се в операционната. Около института стояха танкове и постове, но беше тихо.

26 НОЕМВРИ

Разположих се в експерименталната лаборатория. Дълго не можах да заспя, а когато най-сетне задряхах, ме разбуди взрив. После се дочу бумтеж, който ту се отдалечаваше, ту се приближаваше, и престрелка с оръжия. Така премина цялата нощ, макар по някое време умората ми да надделяваше.

На сутринта при смяната на караула подочух странни гласове до вратата. Навярно се водеше някакво пререкание. Сетне се почука. Не отворих веднага, защото още си спомнях как ме измери с поглед вчера вечерта стоящият на пост войник. Отново се почука.

— Кой е?

— Отворете, професоре! — отвърна приглушен глас. — Много е важно!

Обръщението ме порази и след известно колебание все пак отворих вратата. В стаята влезе един войник, а постът остана отвън. Без да чака моите въпроси, възбудено започна:

— Аз съм член на организацията от улица Нютон. След вчерашния щурм мнозина считаха, че вие сте ни предали. Постовият пред вратата също е наш другар, той се канеше да ви убие.

Не можех да продумам, стоях като вцепенен.

— А тази сутрин ме изпратиха от двореца да сменя постовия със заповед каквото и да стане, да ви ликвидирам.

Не помня дали съм питал нещо, навярно да, защото войникът продължи:

— Не, заповедта даде не Глигана, а самият президент. Той ми нареди да застрелям и часовая, ако ми попречи... И ми заповяда да бързам. Тогава разбрах, че сте наш човек, а не предател. Много бързах, тъй като ми бяха известни намеренията на постовия... Пристигнах съвсем навреме, сега двамата ще ви охраняваме.

Навън се дочу някакъв шум. Войникът отвори вратата, за да повика другаря си, и в този миг в края на коридора зърнах президента. Дясната му ръка висеше неподвижно, а в лявата си стискаше пистолет, размахвайки го над главата си. Олюлявайки се, той се строполи в лабораторията.

— Професоре — простена той едва чуто, — професоре, помогнете ми! — И изгуби съзнание.

Обърнах го по гръб и видях, че дясната страна на униформата му е цялата в кръв — в тъмния коридор това не се забелязваше. Нощният часовей се обади с хрипящ глас:

— През нощта нашите започнаха щурма... Застреляйте го!

Вторият войник с неуверено движение вдигна пушката. Хвърлих се към него.

— Играта още не е свършила! Никой от нас не може да поеме върху себе си отговорността за смъртта на президента. Той и без това е към края си... Помогнете ми да го пренесем.

Не зная какво ме накара да го положим върху изтегленото от операционния апарат легло. Свалих униформата и се ужасих. От дясната страна зееше огромна рана от взривен патрон — бяха стреляли отзад. Що-годе го превързах и го върнах в съзнание.

— Какво се е случило? — запитах го аз.

— Док, помогнете ми! — изстена той. — Преследват ме! — и направи опит да се надигне. — Ако вие не ми помогнете, ще загина!

Мислите в главата ми пробягваха с шеметна скорост. Вечерта поисках сведения за положението в института от заместника на Фелсен. Наред с редовната работа и отчета той спомена, че има един безнадеждно болен с тежко увреждане на мозъка. Раната на диктатора също бе смъртоносна, съмнение нямаше. Значи, може да се опита...

Отидох до телефона и се разпоредих да подготвят болния за операция и спешно да го доведат в експерименталната лаборатория. А на войниците заповядах да пуснат само санитарите с носилката. За всички останали влизането забраних.

На президента направих инжекция с тонизиращи препарати и стараяйки се да поддържам бодър духа му, предпазливо започнах да го разпитвам за случилото се. От неговия несвързан разказ успях в общи черти да си представя следната картина.

Вчера вечерта по различни признаци диктаторът отгатнал, че вицепрезидентът се готви за решаващия удар. През изминалите няколко дни и той самият не губел време и се опитал да събере около себе си единомишленици, макар немалко препятствие да било обстоятелството, че враговете на Глигана, групирани около министъра на пропагандата, след екзекуцията на своя ръководител преминали в опозиция срещу президента. И на тях не можел да се довери. Само няколко души успял да осигури за личната си безопасност... А днес в зори при него се явила развълнуваната „домоуправителка“ и, треперейки, му разказала за намеренията на Глигана. Президентът бил възбуден от приближаващата опасност, но влечението му към тази жена напълно замъглило разсъдъка му. Изгубил власт над себе си, той я сграбчил в обятията си, без да обръща внимание на съпротивата ѝ и не чувайки писъците ѝ за помощ... Опомнил се едва когато разяреният Глиган в припадък на неудържима ревност забравил всяка предпазливост, влетял в стаята и се хвърлил върху него. Вкопчили се един в друг в смъртна хватка.

— Това беше борба не на живот, а на смърт — говореше президентът, тежко дишайки. — Док, вие знаете, че доста добре владее хватките на джудо — Той слабо се усмихна. — Само това ми помогна да устоя на тази бича сила. Докато се премятахме, зърнах в ръцете на обезумялата жена пистолета, който бе изпаднал от джоба ми. Направих рязко движение и моят враг се оказа между мене и пистолета. Раздаде се изстрел, той се отпусна и падна...

Президентът се закашля и на устата му се появи кървава пяна. Сетне, дишайки учестено и с прекъсвания, той продължи своя разказ. През отворената врата, пред която лежали трупове на двамата войника, той забелязал приближаващи се силуети във военни униформи и се хвърлил към тайния изход, но преди да успее да се

скрие, го уцелил куршум в гърба. Когато се огледал, видял, че от ръката на вицепрезидента, лежащ на пода, пада пистолет...

С преплитащи се крака и залитайки на всяка крачка, той все пак успял да се добере до двора, довякъл се до стоящия там автомобил и заповядал на шофьора да го отведе в института. Войникът проявил колебание и тогава президентът изхвърлил изплашения момък от колата, отнел му оръжието и заемайки мястото му, се промъкнал по улиците, залети с тълпи от хора. Сам не знае как по чудо се добрал дотук...

Бях удивен от физическата му сила и необикновената му воля за живот.

Но ето че зад вратата се дочуха стъпки, след време внесоха болния...

Тук дневникът прекъсва. Аз, Алфред Стейг, служител в института, мога да добавя към написаното само онова, което видях на сутринта същия ден, на датата, която последна е вписана в дневника.

С колегата Сандерс получихме нареждане незабавно да отведем за операция болния под номер 63 от X-то отделение в лабораторията на професор Клебер. От предния ден институтът бе запълнен с войници, които пречеха на работата ни.

Зад оградата на института вилнееше тълпата. Още не успели да стигнем до лабораторията, с възгласи хората пробиха кордона на войниците и нахлуха в парка. Видях как все повече войници се присъединяваха към народа. Бягащият начело на тълпата войник ни забеляза. Той махна с ръка по посока към нас и даже в оглушителната шумотевица чух неговия вик: „Това е той!... Бързо!“.

Първите се добраха до вратата на лабораторията почти едновременно с нас. Двамата часови се опитаха да ги задържат, но тълпата ги помете заедно с нас и болния. Отпред летеше войникът и крещеше: „Тук се крие този негодяй!“. Навярно беше разбрал, че нашият болен не е онзи, когото търсят.

Заедно със Сандерс полагахме усилия да защитим изпадналия в безсъзнание болен, но всичко бе напразно. Когато буквално ни изтласкаха в лабораторията, видях пред себе си президента с окървавена превръзка на гърдите. Той се надигна и олюлявайки се,

направи крачка напред. Погледът му беше помътен, очевидно не разбираше къде се намира.

— Ето го! — изкрещя войникът.

Някой разби прозореца с камък, а войникът сграбчи тежката желязна греда, сложена до операционния апарат.

Професор Клебер закри с тялото си президента.

— Това не е той! Не е президентът!

— Защо лъжеш, предател! — изкрещя войникът, замахна и отвисоко нанесе удар с гредата.

Ударът поразил професора и стоящия зад него президент. Не на себе си от ужас, аз се облегнах на една малка масичка, върху която имаше тетрадка и писалка. Не бих могъл да обясня защо, но ги пуснах в джоба на халата си и установил, че болният, когото съпровождахме, също е починал, тръгнах към изхода. Но така ме притисна тълпата, че едва не се задуших.

По чудо Сандерс бе успял да ме измъкне оттам. Съвзех се на скамейката в парка. Наоколо беше пусто, но някъде във висините се чуваше грохот. Вдигнах очи към небето и видях как от гигантските самолети на Блуфония скачат и политат към земята хиляди парашутисти...

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.